

НАРОДНА БАНКА

СРБИЈЕ

Текућа макроекономска кретања

Радован Јелашић – гувернер Народне банке Србије

Београд, 6. фебруар 2008. године

Садржај

- Оцена опште економске ситуације;
- Кретање инфлације и очекивања;
- Кретања на светским тржиштима;
- Платнобилансна кретања;
- Каматне стопе и новчана тржишта;
- Курс динара и девизно тржиште;
- Зараде и тржиште рада;
- Фискална кретања;
- Средњорочна пројекција базне инфлације;
- Монетарна политика и регулатива.

Опште стање и кретање економије се погоршава

- Годину 2007. карактерише погоршање економске ситуације у Србији:
 - **Инфлација се убрзава**, што је индикатор продубљивања макроекономских неравнотежа;
 - **Текући дефицит платног биланса расте**, превасходно услед све већег негативног салда спољне трговине, али сада у условима све мање обимних и скупљих извора његовог кредитног покривања; и
 - **БДП успорава раст** уз све наглашенији ослонац на сектор услуга, као последица неадекватног развоја извозно оријентисане производње.
- Перспективе у 2008. су под снажним утицајем и низа неекономских фактора:
 - екстерних (нпр. турбуленције на светским тржиштима робе, новца и капитала, метеоролошки услови...); и
 - интерних (нпр. политичка неизвесност).

Стабилизациона моћ монетарне политике зависи од брзине реаговања

- Ослањајући се на инструменте монетарне политике, НБС је гарантовала базну инфлацију на крају 2007. године у пројектованом распону од 4 до 8%;
- Ширину пројектованог распона базне инфлације опредељују ризици: у овом случају по основу неизвесности у погледу кретања светске цене нафте, фискалне политике, цена пољопривредних производа ...
- Реакција монетарне политике на очекиване инфлационе утицаје остварења ризика јасно се види из динамике референтне каматне стопе, која је постала основни инструмент монетарне регулације;
- У поменутих околностима, стабилизациони карактер монетарне политике зависи од њене правовремене реакције и ефикасности њених инструмената.

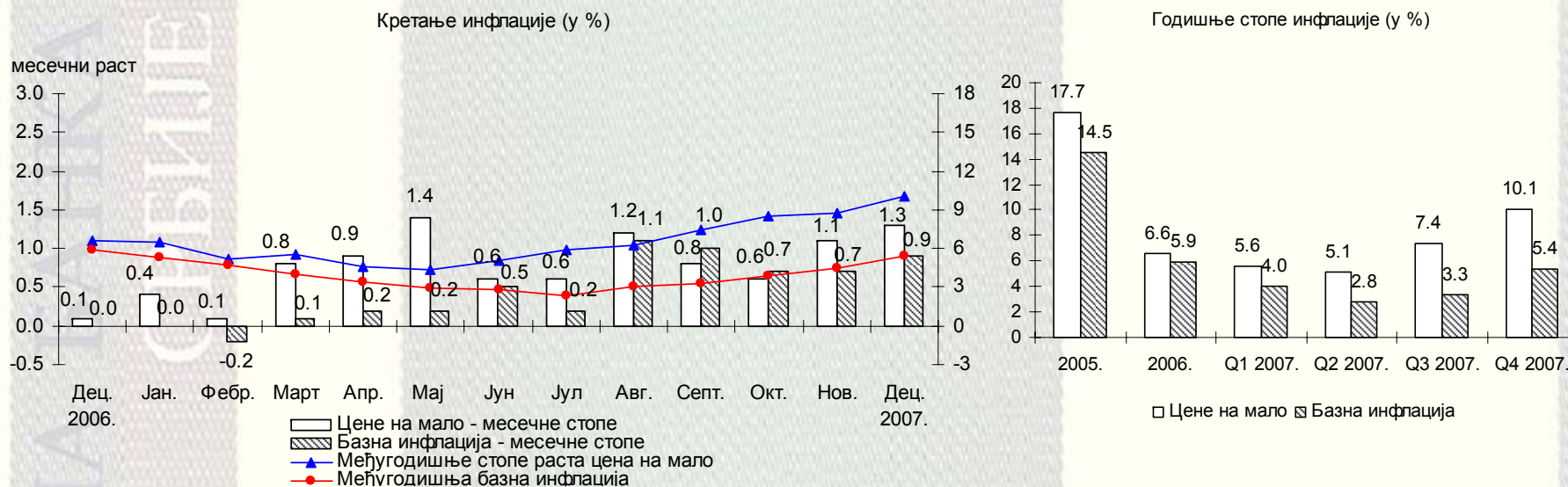
Монетарни одбор је данас одлучио да повећа референтну каматну стопу са 10% на 10,75%

Конкретни разлози:

- Јачање инфлаторних очекивања;
- Висока базна инфлација пет месеци узастопно – и по искључењу пољопривредног шока, што указује на преливање ефеката и кроз раст инфлаторних очекивања;
- Фискална експанзија и пораст зарада у јавном сектору у децембру прошле године;
- Тренутни депресијацијски притисци и поред значајних прилива из иностранства;

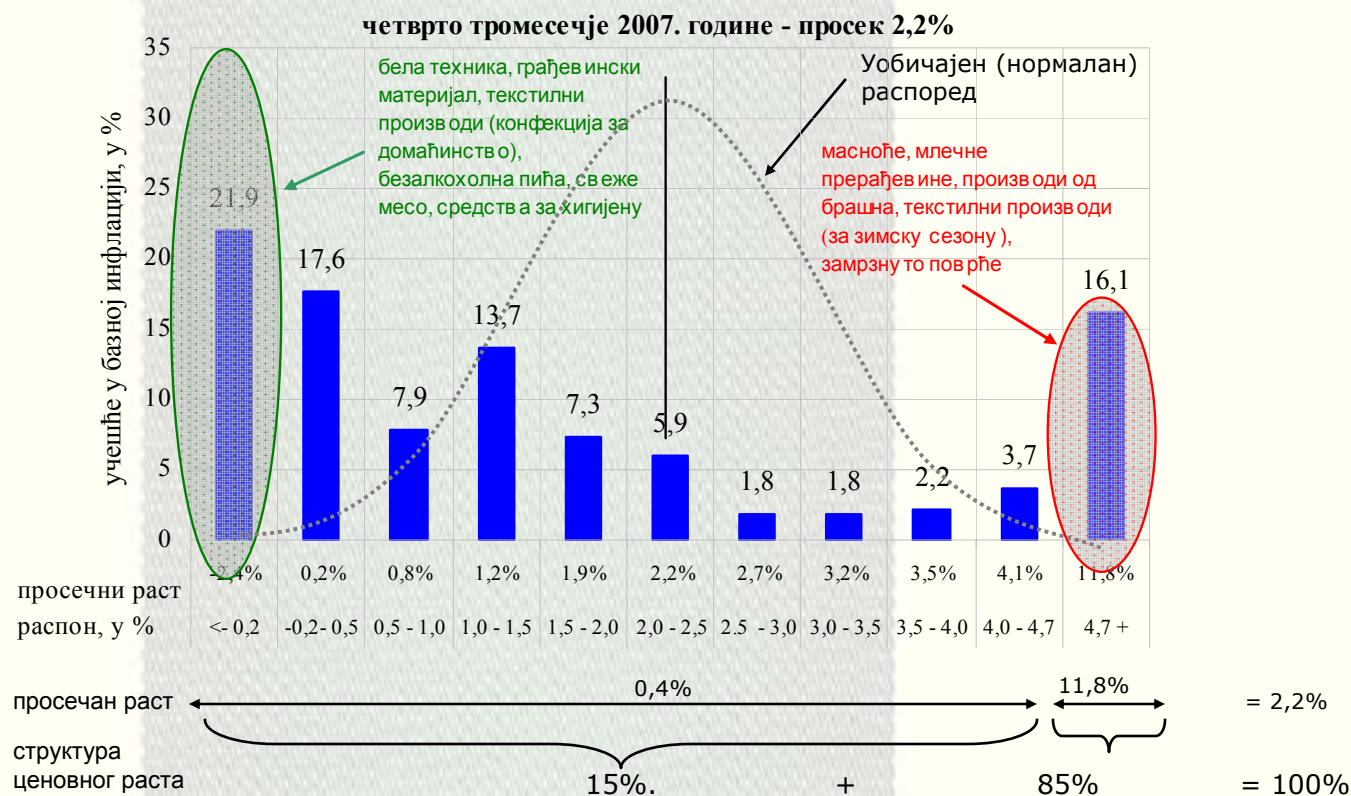
Да би се циљ базне инфлације постигао крајем 2008. године, ниво рестриктивности треба повећати данас!

Циљани распон базне инфлације у 2007. години је погођен, али ...

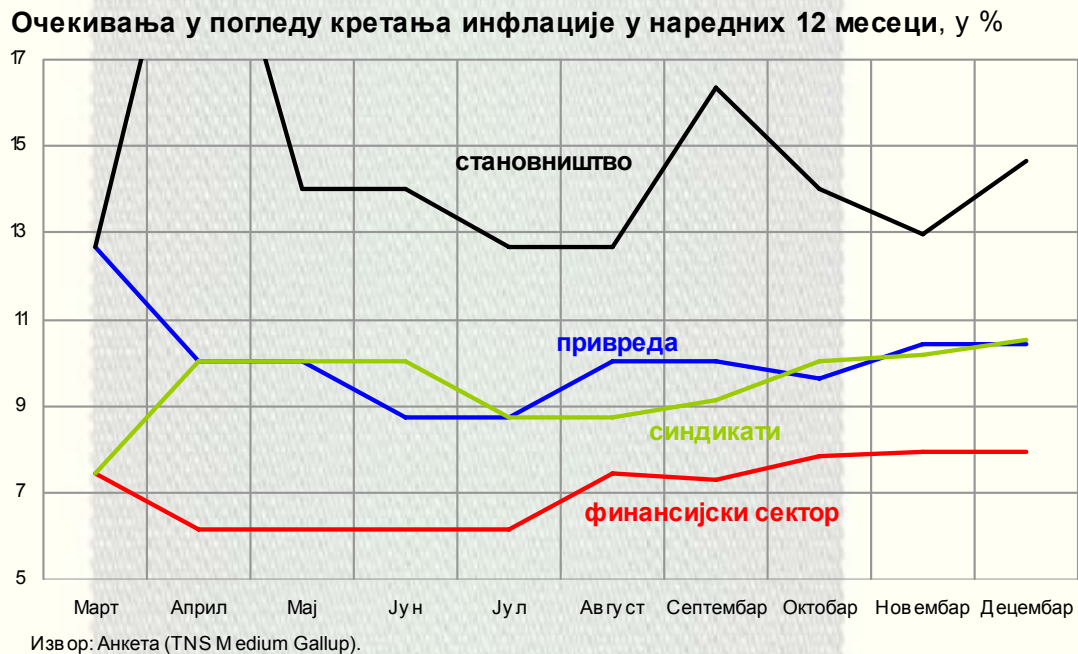
- Базна инфлација у 2007. износи 5,4%, али НБС је забринута због њене високе стопе раста крајем године;
- Монетарна политика не може неутралисати директне ефекте енергетског и пољопривредног «шока» у другој половини 2007, али може и мора амортизовати утицај тих иницијалних «шокова» на остале цене, како би се минимизирао ефекат преливања и усидрила инфлаторна очекивања!

Слика «шока»: мање од 1/6 потрошачке корпе има 30 пута бржу динамику раста цена од њеног остатка и објашњава преко 4/5 општег ценовног раста

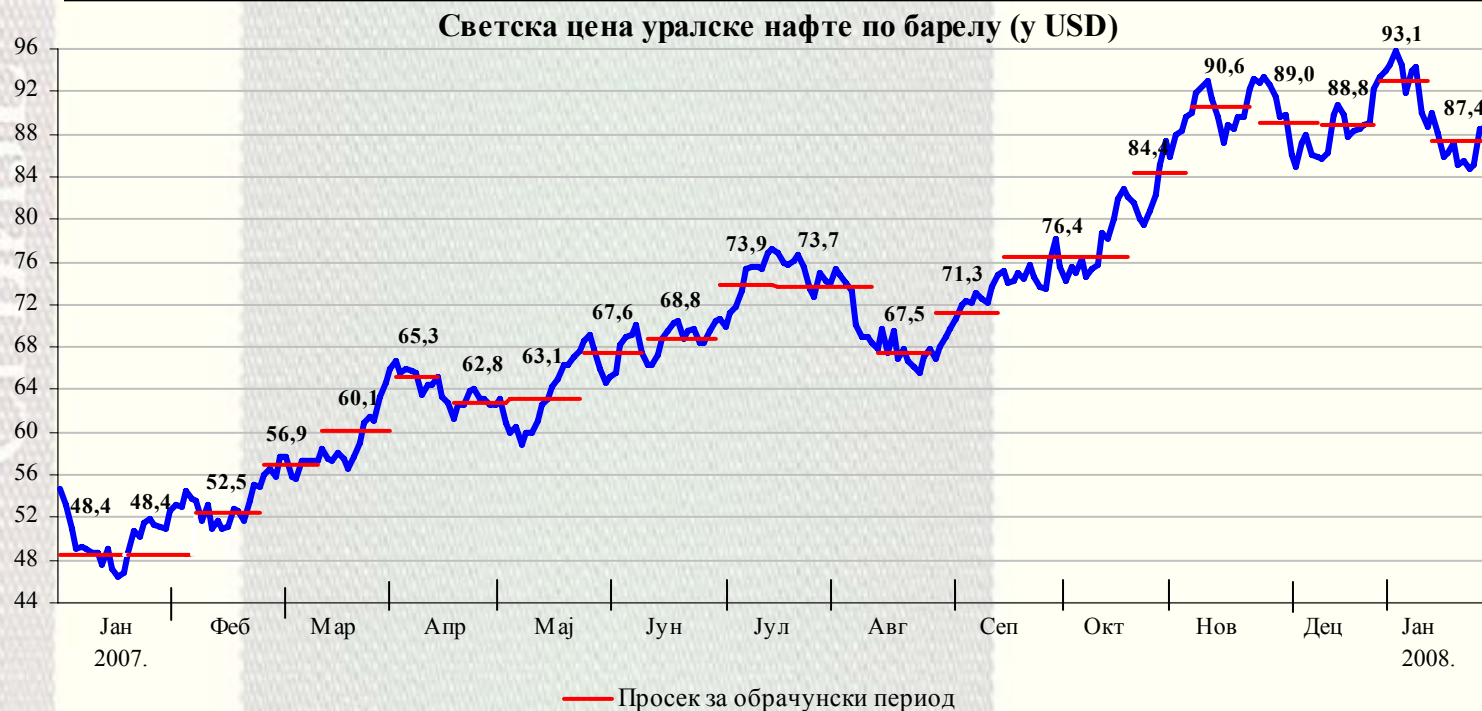
- Одступање распореда од нормалног услед деловања два основна фактора:
 - неповољних временских услова → раст цена прехрамбених производа;
 - номиналне апресијације динара → пад цена разменљивих производа.

Инфлаторна очекивања: мера поверења тржишних субјеката у одрживост обећања

Инфлаторна очекивања финансијског сектора у погледу инфлације у наредних 12 месеци су у јануару 2008. повећана за 0,6% и износе 8,6%, што је на пола пута између садашње инфлације и постављеног циља.

Кретања на светским тржиштима сировина

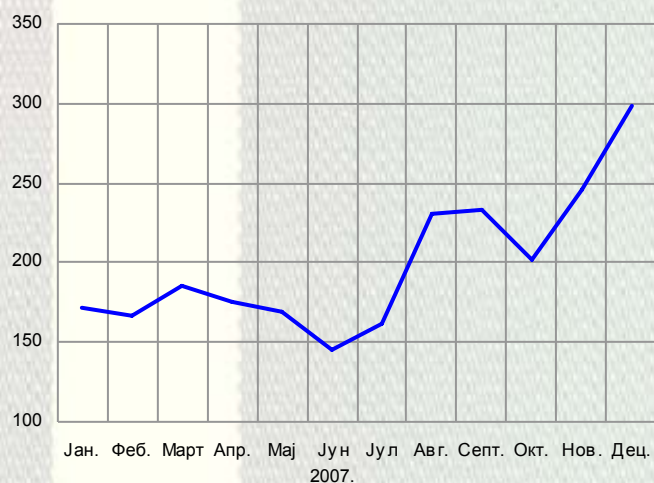

- Цене фјучерса за нафту брент средином јануара 2007. нешто су испод тржишне цене, али постоје и мишљења неких економских аналитичара да ће цене сирове нафте наставити да расту;
- У другој половини 2007. године наставио се раст цена и осталих сировина (злато, платина, обојени метали, житарице и храна).

Кретања на светским финансијским тржиштима имају конкретан утицај и на Србију!

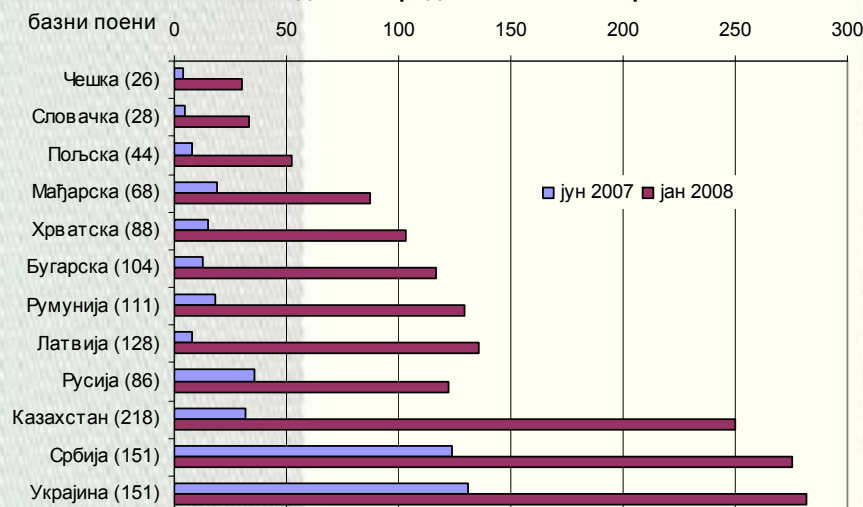
- Турбуленције на светским финансијским тржиштима одразиле су се на повећање премије ризика на земље у транзицији, посебно оне које нису у Европској унији;
- То, заједно са неповољним платнобилансним подацима, утиче на мању склоност инвеститора за улагања у Србију и на поскупљење екстерног финансирања.

Показатељ премије ризика - EMBI*
(месечни просеци, у базним поенима)

Извор: JP Morgan.

Петогодишњи кредитни default swaps

Извор: Financial times, 29.1.2008.

* Индекс обвезница тржишта у успону (engl. Emerging Markets Bond Index)

Платнобилансна кретања у Србији: текуће трансакције

Извоз и увоз робе
(у млн САД долара)

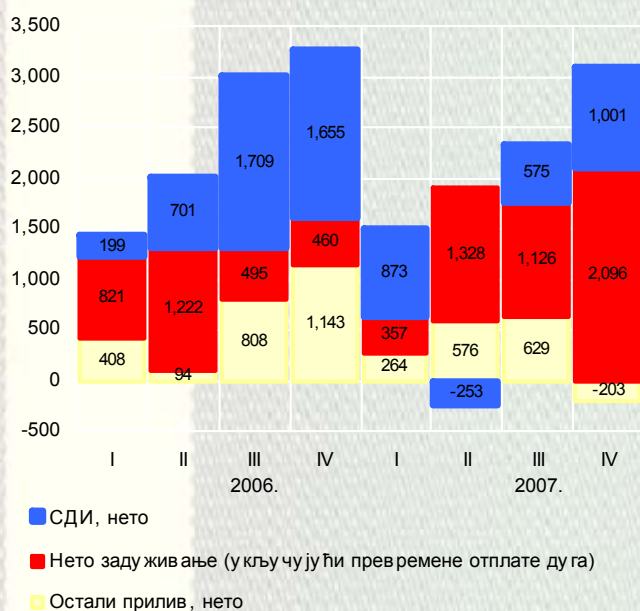

- Дефицит текућег рачуна платног биланса у 2007. години је око 16,1% БДП-а (12,5% у 2006);
- Негативни салдо робе и услуга је достигао 20,7% БДП-а (20,0%).

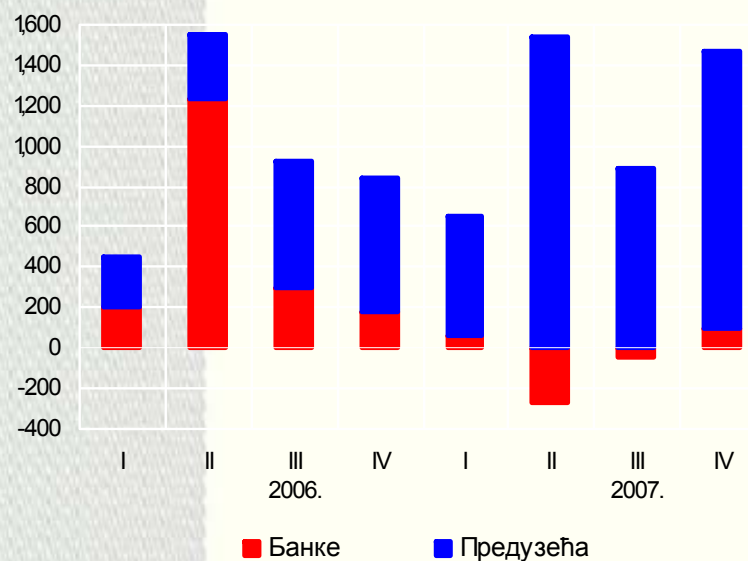
- Иако и даље бележи високе стопе раста, извоз се успорава (у 2007. је повећан за 37,5%), а увоз расте (годишњи раст је 39,1%).

Платнобилансна кретања у Србији: кредитно- -финансијске трансакције

Структура прилива капитала
(у млн САД долара)

Нето средњорочни и дугорочни кредити из иностранства
(у млн САД долара)

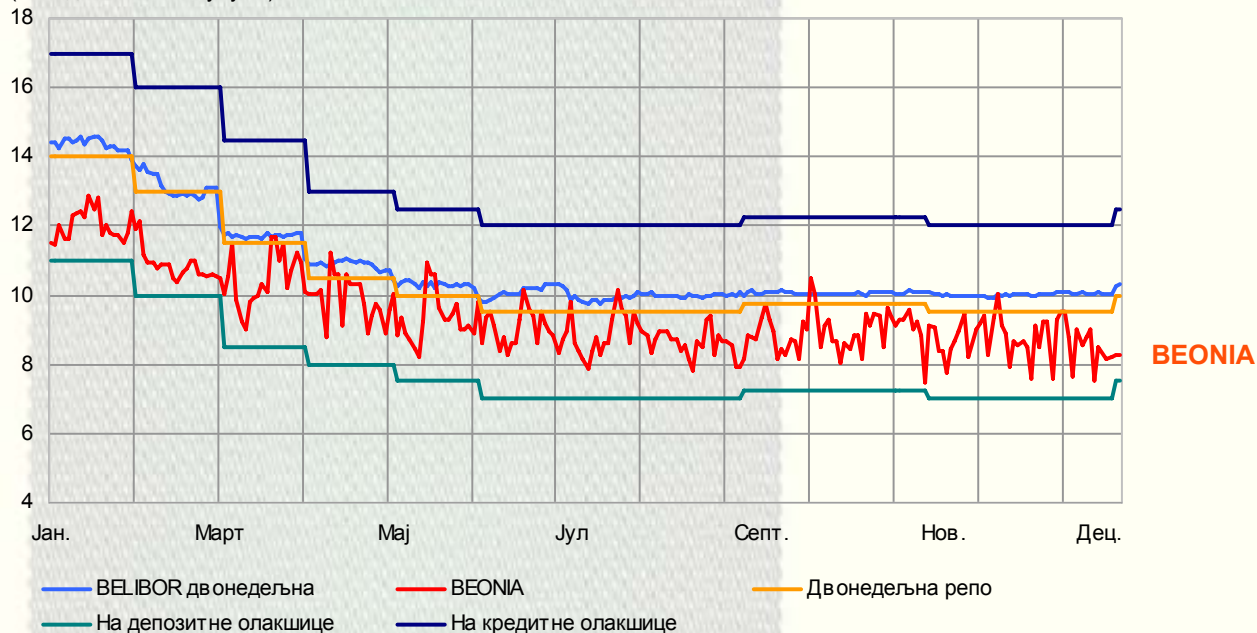

- Некредитним изворима финансирања (страна улагања и домаћа штедња) покривено је 73% текућег дефицита, што је око 11,8% БДП-а.
- Нето задужењем остварен је прилив капитала од око 10,9% БДП-а.

Каматне стопе на тржишту новца опредељене су кретањем референтне каматне стопе НБС

Кретање каматних стопа у 2007. години

(на годишњем нивоу, у %)

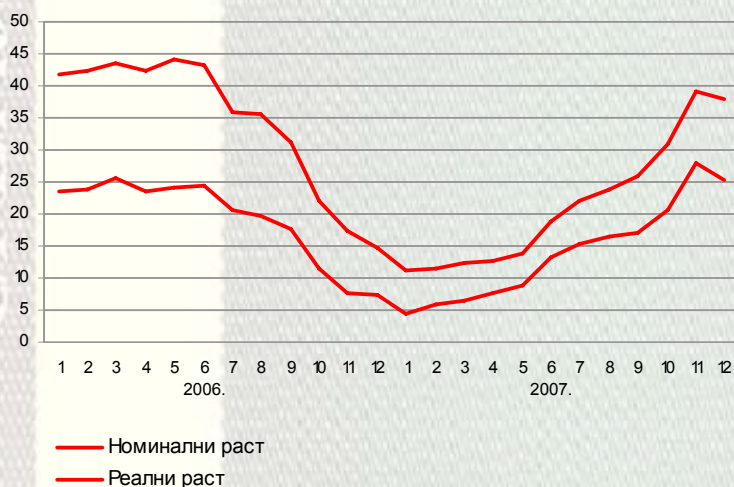

Извор: Народна банка Србије и Reuters.

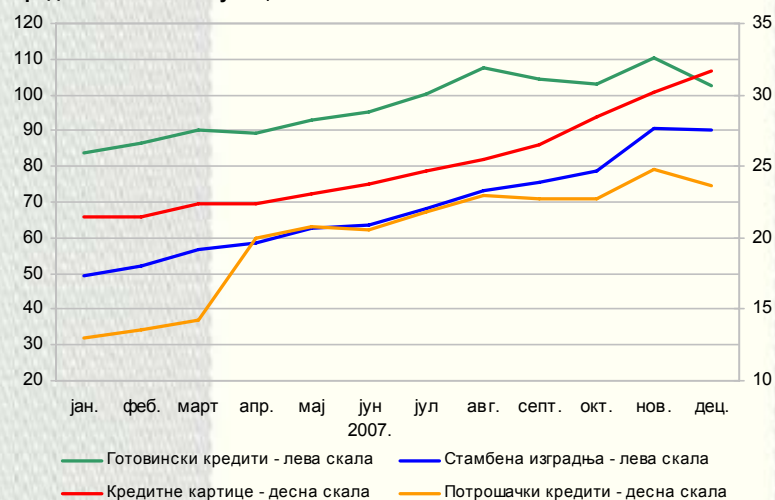
- Значајније смањење депозита државе крајем 2007. условило је високу динарску ликвидност банака, пад Беоније и одступање тржишних каматних стопа од референтне стопе.
- Децембарско повећање референтне стопе је, међутим, већ почетком 2008. условило повлачења динарске ликвидности и враћања међубанкарских каматних стопа у каматни коридор.

Задуживање код банака: један од извора раста агрегатне тражње

Међугодишњи раст кредита привреди
(у %)

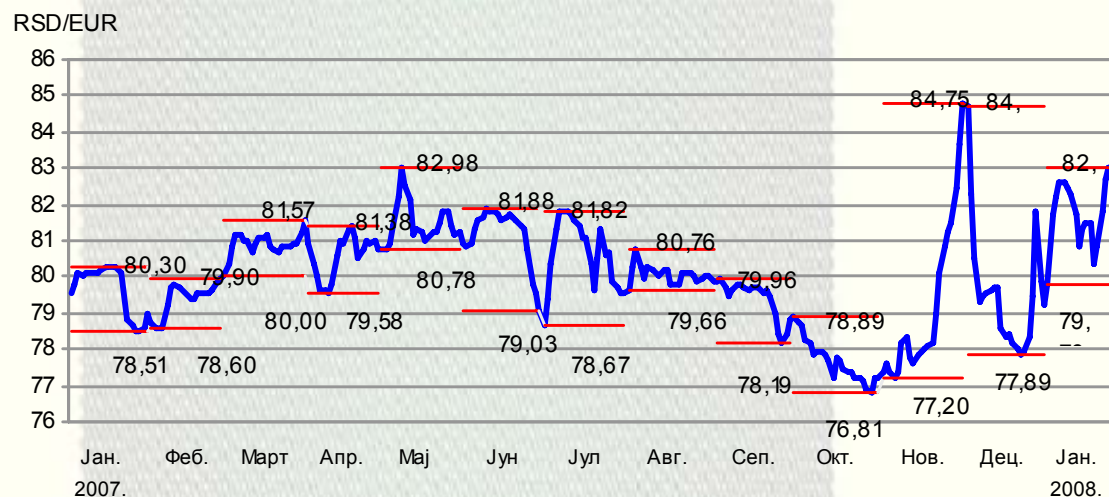
Кредити становништву, млрд RSD

- Након примене мера НБС, раст готовинских кредита је успорен.
- Убрзава се раст кредита предузећа код домаћих банака, као и њихово интензивно задуживање у иностранству: укупно домаће и инозадужење предузећа достигло је 57,5% БДП-а (прираст у 2007. је 11% БДП-а).

Девизни курс у протекла три месеца знатније флукутирао

Кретање курса динара према евр

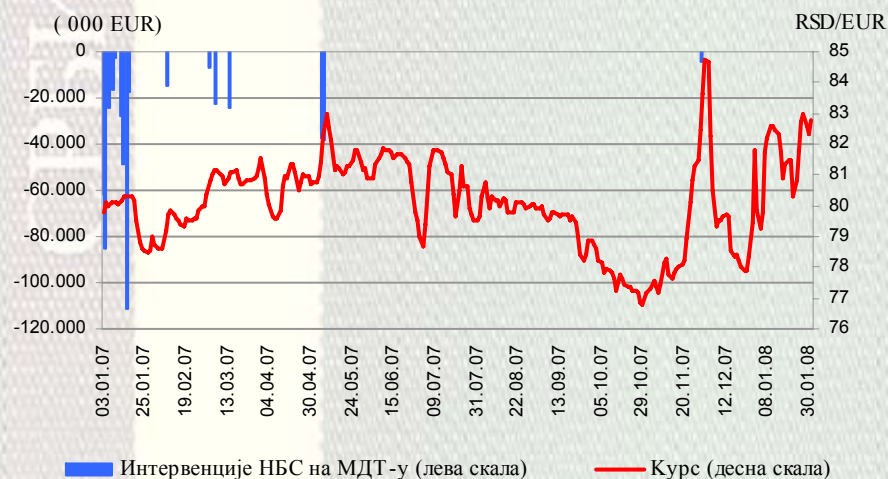

Изразитије осцилације вредности динара карактеришу:

- Депресијацијски удар крајем новембра као резултат преноса ефеката глобалних кретања и психолошких фактора, због чега је дошло до релативно брзог враћања курса на пређашње позиције; и
- Јануарска депресијација као одраз израженијег несклада између понуде и тражње, односно видно јачег нарушавања поверења страних инвеститора за улагања у Србију.

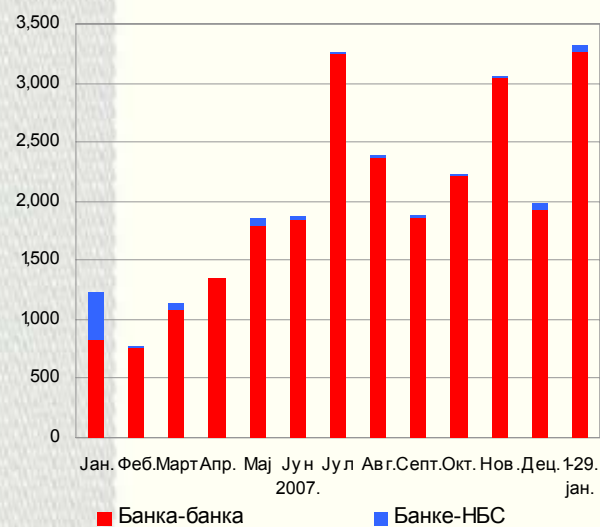
Курс динара су одредиле понуда и тражња на тржишту

Куповина/продаја девиза од стране НБС на фиксинг састанку и курс евра

Структура промета банкарског сектора на МДТ-у*

у млн ЕУР

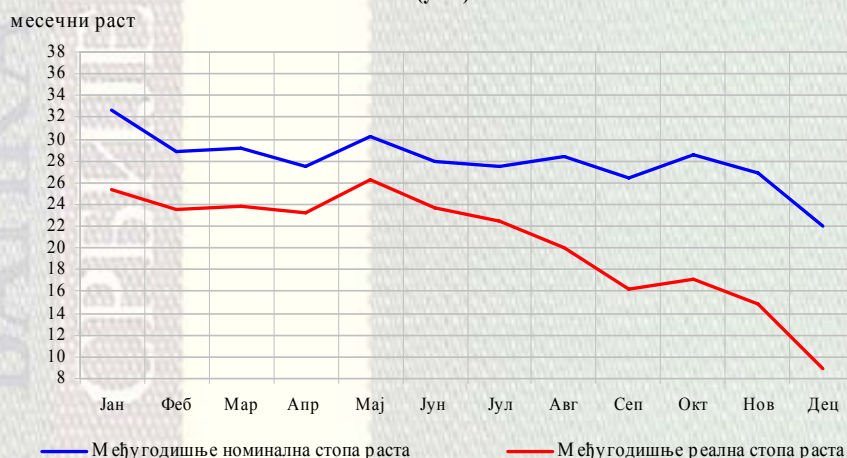

*НБС на МДТ-у продаје део отку плњених дев иза од мењача.

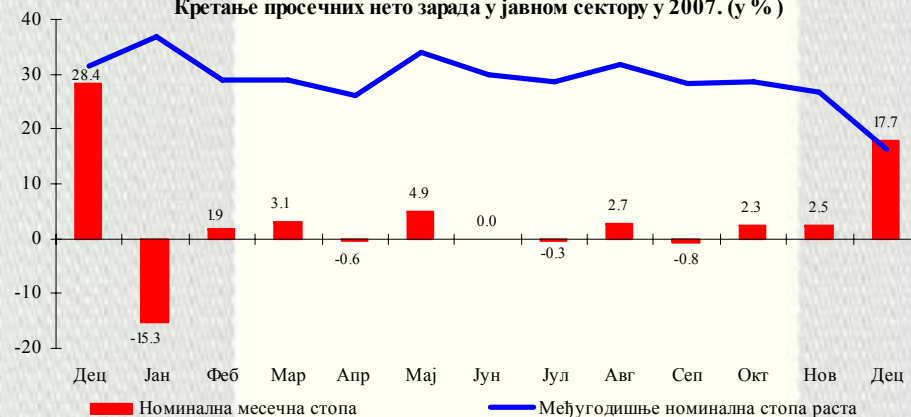
Последња интервенција НБС на девизном тржишту била је 29. новембра 2007. године (у износу од 4 милиона евра).

Зараде: децембарски бум

Кретање просечних нето зарада у 2007. години
(у %)

Кретање просечних нето зарада у јавном сектору у 2007. (у %)

- Месечни међугодишњи раст номиналних зарада је у 2007. години био константно изнад 26% (изузетак је децембар, услед њиховог изузетно високог повећања крајем 2006);
- Реални раст зарада је знатније успорен, што је реакција на успоравање економске активности од другог тромесечја 2007;
- Јединични трошкови рада у индустрији су у четвртном тромесечју 2007. за 2,3% већи него у истом периоду 2006.

Раст консолидованих расхода и дефицита

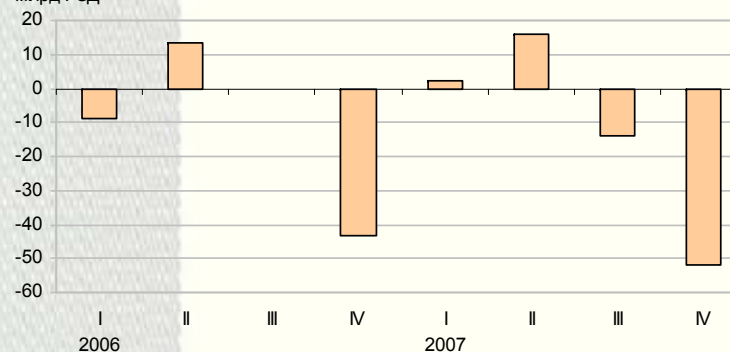
Тромесечни консолидовани приходи и расходи,
методологија ММФ

млрд РСД

Тромесечни консолидовани фискални резултат,
методологија ММФ

млрд РСД

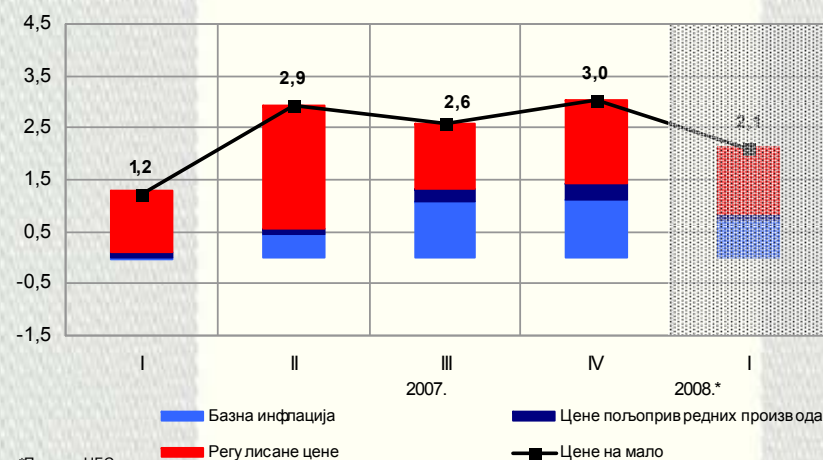

- Раст зарада и осталих фискалних расхода узроковао је нагло повећање фискалног дефицита и његових монетарних ефеката у другој половини 2007. године;
- Фискални дефицит у 2007. је износио 1,9% БДП-а (1,8% у 2006), а у последњем тромесечју се процењује на 7,4% кварталног БДП-а.

У првом тромесечју 2008. очекујемо успоравање базне и укупне инфлације

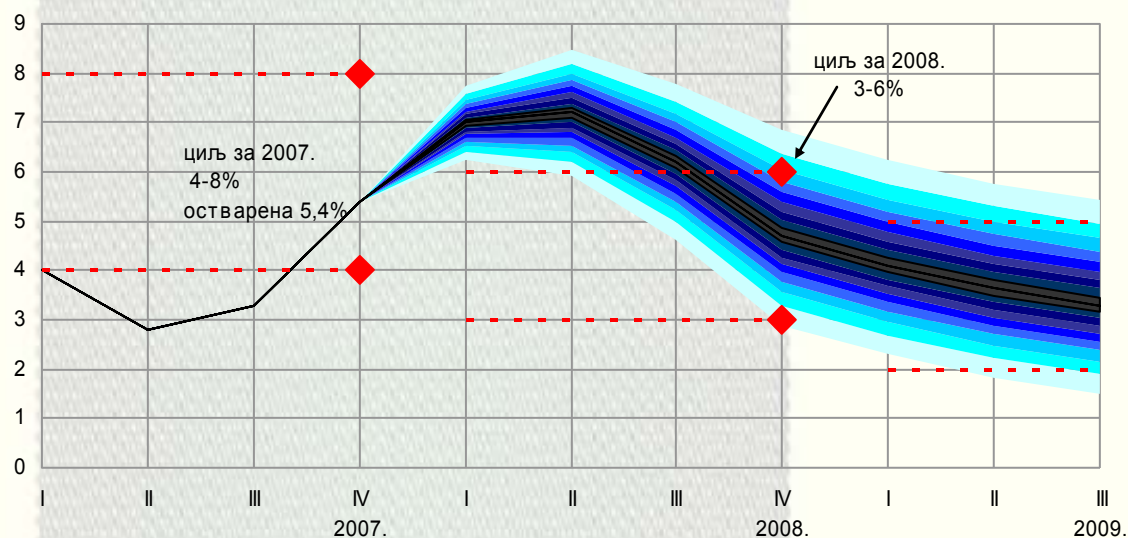
- Годишња стопа инфлације крајем текућег тромесечја очекује се на нивоу од 11,1% (“март на март”);
- Очекивани раст регулисаних цена (посебно енергената, хлеба, млека, цигарета, комуналних и саобраћајних услуга и услуга друштвене заштите) биће изнадпросечан, а годишња стопа ће износити 14,6%;
- Базна инфлација биће одређена деловањем следећих фактора: а) повећањем инфлационих очекивања; б) индиректним ефектима поскупљења деривата нафте; в) актуелном номиналном депресијацијом динара; и г) растом цена акцизних производа (кафе и алкохолних пића);
- Крајем првог тромесечја 2008. годишња базна инфлација ће се кретати око 7% – као резултат очекиваног повећања базних цена у текућем тромесечју, али и релативно ниске базне инфлације у првом тромесечју 2007. године (-0,1%).

Допринос расту цена на мало
(у процентним поенима)

Циљ за базну инфлацију у 2008. ће бити остварен

Пројектована базна инфлација
(међугодишње стопе, у %)

- И поред очекиваног успоравања месечне динамике, годишње стопе базне инфлације ће у првој половини 2008. бити у порасту;
- Враћање годишње стопе базне инфлације у пројектовани распон (3–6%) очекује се у четвртом тромесечју 2008.

Основни циљеви измене регулативе

- Потпуно усклађивање регулативе у области адекватности капитала са захтевима Базела I и његовим накнадним допунама и изменама, пре свега у виду додатних капиталних захтева за тржишне ризике;
- Адекватнија идентификација, процена и управљање кредитним ризиком кроз постепено усклађивање образовања резервисања са захтевима ИФРС-а (Међународни стандарди рачуноводственог извештавања);
- Стандардизација управљања ризицима унутар банака, путем детаљнијег дефинисања система, као и управљања појединачним ризицима којима је банка изложена;
- Јачање функције управљања ризицима и корпоративног управљања;
- Припрема за Базел II.

Најважније измене – Одлука о адекватности капитала (1/2)

Садашње решење

Адекватности
капитала

Капитал (основни + допунски I реда)
кредитни ризик+ девизни ризик =12%

Нова одлука

Капитал (основни + допунски I + II реда) =12%
КР*+ ДР*+ТР*

Појмови

- Допунски капитал I реда
 - уплаћени део АК по основу кумулативних приоритетних акција;
 - емисиона премија по основу кумулативних приоритетних акција;
 - део ревализационе резерве који се односи на основна средства и учешће у капиталу;
 - резерва из добити за опште банкарске ризике;
 - хибридни инструменти (имају елементе и капитала и обавеза);
 - субординиране обавезе.
- Допунски капитал II реда
 - краткорочне субординиране обавезе;
- Тржишни ризик
 - ценовни ризик (по основу дужничких и власничких хартија од вредности);
 - ризик измирења/испоруке и ризик друге уговорне стране.

Садашњи показатељ адекватности капитала банкарског сектора износи око 25%, а први обрачунски период по новој одлуци биће трећи квартал 2008. године.

Најважније измене – Одлука о адекватности капитала (2/2)

	Садашње решење	Нова одлука
Пондери ризика	– 0% потраживања осигураних код фондова које је основала РС; – 50% потраживања + хипотека (комерцијална или резиденцијална) – 125% потраживања у девизама или RSD са валутном клаузулом >10.000.000 RSD + лица која немају усклађену девизну позицију	– 0% потраживања осигураних код фондова које је основала РС, а за које јемчи РС; – 50% потраживања у RSD + хипотека (резиденцијална) – 75% потраживања у девизама или RSD са валутном клаузулом + хипотека (становање, обављање делатности, издавање у закуп) + лица која немају усклађену девизну позицију* – 125% потраживања у девизама или RSD са валутном клаузулом + лица која немају усклађену девизну позицију – хипотека

* Дужници чији приливи у девизама или динарима индексираним девизном клаузулом покривају мање од 80% обавеза.

2. Пондери ризика – пример

- Пример: Банка одобрила кредит од 60.000 EUR физичком лицу које нема усклађену девизну позицију и располаже хипотеком на стан

Садашње решење

Пондер ризика: 50%

Пондерисана ризична билансна актива =

EUR 60.000 x 0,5 = EUR 30.000

Нова одлука

Пондер ризика: 75%

Пондерисана ризична билансна актива =

EUR 60.000 x 0,75 = EUR 45.000

Најважније измене – Одлука о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки

Класификација
потраживања

Постојеће решење

- Сва потраживања од повезаних лица се класификују у исту категорију на основу најлошије класификованог дужника

А – 30 дана
Б – 31-90 дана
В – 91- 120 дана
Г – 121-180 дана
Д – преко 181 дан

Нова одлука

- Потраживања се класификују према сваком дужнику појединачно;
- Потраживања од једног дужника се могу класификовати у више категорија;
- Могућност резервисања на групном нивоу (мали портфолио);
- Измењени рокови доцње

А – 30 дана
Б – 31-60 дана
В – 61-90 дана
Г – 91-180 дана
Д – преко 181 дан

- Експлицитна обавеза успостављања интерног модела за процену кредитног ризика као и тестирање тог модела;
- Обавеза формирања веће резерве за опште банкарске ризике при расту билансне и ванбилансне активе која се класификује изнад 15% на годишњем нивоу (изузетак новооснована банка – 3 године)
 - 15%-20% → 0,25% раста
 - 20%-25% → 0,50% раста
 - 25% → 0, 75% раста
- Прецизније дефинисање методологије

Пореска управа

- Народна банка Србије је започела сарадњу с Министарством финансија – Пореском управом у циљу подизања степена поузданости података о нето редовним месечним приходима грађана које пословне банке користе при одобравању кредитних захтева клијената;
- Пословне банке ће у сваком тренутку, на основу добијене сагласности од клијената, моћи да провере стање опорезивог годишњег прихода клијената;
- НБС ће од пословних банака захтевати да се за део кредитног портфеља изврши провера годишњих прихода код Пореске управе;
- По одобреном кредиту, клијент ће сваке године, уколико то банка од њега буде тражила, достављати потврду о висини плаћеног пореза за претходну годину, коју иначе редовно добија од свог послодавца до 31. јануара;
- Овај предлог подржали су и представници Удружења банака Србије.

Очекивани ефекти измене регулативе

- Ефикасније управљање ризицима којима је свака банка изложена и већа транспарентност структуре укупних послова банке – увођење тржишног ризика;
- Објективније сагледавање капиталних потреба и адекватности капитала банке обезбеђује се обрачуном додатних капиталних захтева за тржишне ризике;
- Унапређење праксе управљања ризицима банке и прилагођавање ризичном профилу банке – прецизније дефинисање оквира управљања ризицима;
- Прописано унифицирање базе података о губицима по основу оперативног ризика банака и редовно извештавање НБС о тим губицима – допринеће ефикаснијем управљању оперативним (значајним) ризиком;
- Банкама се пружа довољно дуг временски период за побољшање квалитета историјских података за адекватну процену потребног нивоа резервисања;
- Концепција измене регулативе (јачање функције управљања ризицима - интерне методологије и процене ризика) – корак напред ка стварању услова за примену Базела II.

Очекивани ефекти измене регулативе

- Мере су ретроактивне – односе се на целокупни портфељ
- Банке су упознате – мере већ укалкулисане
- Први обрачунски период – трећи квартал 2008. године

Монетарна политика у 2008.

- Неопходно је повећање рестриктивности;
- Реакција мора бити примерена и правовремена, јер само оно што у првој половини године урадимо одразиће се на овогодишњу инфлацију:
 - прво, повећање референтне каматне стопе, која је основни инструмент монетарне политике, и
 - друго, у зависности од оцене тежине проблема, осталим мерама које утичу на обуздавање раста агрегатне тражње.